

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВИВЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОСІМЕЙНИХ ВІДНОСИН ПОДРУЖЖЯ З РІЗНИМ РІВНЕМ ПРОФЕСІЙНОЇ ЗАЙНЯТОСТІ.....	6
1.1. Сучасні аспекти статеворольових стереотипів і основні напрямки їх вивчення	6
1.2. Вплив розподілу ролей в сім'ї на поведінки подружжя	15
1.3. Соціально-психологічні чинники конфліктних взаємин подружжя.....	20
1.4. Професійна зайнятість подружжя як одна з причин конфліктних ситуацій в сучасній сім'ї	33
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ВИВЧЕННЯ ВПЛИВУ ПРОФЕСІЙНОЇ ЗАЙНЯТОСТІ НА ВЗАЄМОВІДНОСИНИ В СІМ'Ї.....	37
2.1. Процедура проведення дослідження	37
2.2. Результати проведеного дослідження	39
2.3. Особливості соціальної роботи з оптимізації сімейних відносин подружжя.....	47
ВИСНОВКИ.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61

РЕФЕРАТ

на тему: **«Соціально-психологічні особливості взаємовідносин подружжя з різним рівнем професійної зайнятості»**

здобувачки вищої освіти М 421-с групи Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького спеціальності 231. Соціальна робота **Шрамко Лілії Олександрівни**

Науковий керівник – доктор філософії, старший викладач Атрошенко Т.Ю.

Сім'я складний і одночасно цілісний організм, який функціонує за певними законами, має свої стадії розвитку і свої «підводні камені». В останні кілька десятиліть уявлення про те, що таке сім'я, які в ній ролі чоловіка і жінки, про те, як сім'я повинна бути влаштована, почали сильно змінюватися.

Поступово, з кінця ХІХ століття, модель сім'ї почала змінюватися. Великі патріархальні сім'ї, де проживали спільно кілька поколінь, руйнувалися (в основному через велику переселення людей в міста). Жінки почали працювати, проявляти себе, розвивати свої здібності, робити кар'єру, заробляти гроші, приймати участь в житті суспільства. Демократичність у відносинах стала проголошуватися однією з базових цінностей. Цінність сім'ї і приналежність до неї стала в наш час значно нижче. Зруйнувати сім'ю раніше, було практично неможливо - церква і суспільство цього не допускали. З початком дозволу розлучень подружжя, раніше існувало рівновагу життя було порушено. Старі моделі відносин вже не діють. Одночасно люди прагнуть створити сім'ю. Вони закохуються, одружуються, народжують дітей - об'єднуються в сім'ї в пошуках тепла близькості, розуміння, підтримки і захищеності. Їм важче бути разом, ніж їх бабусям і дідусям, які більш-менш знали, як жити в родині. Багато з молодят шукають задоволення тільки власних потреб, не бажають миритися з потребами і бажаннями другої половини, адже сьогодні легше піти, ніж змінити себе.

Перехід до ринкової економіки і зміна форм власності призвели до стрімкого розвитку діяльності в різних сферах бізнесу, яка приваблює не тільки чоловіків, а й жінок. Зазначена діяльність, як правило, пов'язана зі збільшенням тривалості перебування на службі (відрядження, ненормований робочий день, ділові зустрічі у вечірній час), що може викликати невдоволення одного з подружжя, стати причиною не тільки конфліктів в сім'ї, а й розлучень. Ці дані вказують на актуальність окресленої проблеми.

Проблематикою роботи виступає підвищений рівень впливу зайнятості у професійній діяльності подружжя на особливості відносин в сім'ї.

В якості **гіпотези** було висунуто таке припущення: в двухкар'єрних шлюбах, де жінки мають більш високу зайнятість у професійній діяльності, ніж чоловіки, - рівень конфліктності у взаєминах подружжя буде вище, а

кількість проблемних і нестабільних шлюбів більше, ніж в сім'ях, де високу професійну зайнятість мають чоловіки.

Об'єктом дослідження виступають подружні пари, де один з подружжя має більш високу зайнятість у професійній сфері.

Предмет дослідження - особливості подружніх взаємин з різним рівнем професійної зайнятості.

Основна мета дослідження: теоретично вивчити та еспериментально дослідити вплив професійної діяльності подружжя, пов'язаної з підвищеною зайнятістю на особливості взаємин і конфліктність в сім'ї.

Для досягнення основної мети передбачається вирішити **такі завдання:**

1. Провести аналіз теоретичних підходів щодо дослідження змін внутрішньосімейних ролей у зв'язку з професійною діяльністю подружжя.
2. Провести емпіричне дослідження подружніх пар, в яких один з подружжя має більш високу професійну зайнятість у професійній діяльності.
3. Розробити програму соціальної допомоги з оптимізації сімейних відносин подружжя.

Аналіз літератури свідчить про те, що проблема впливу професійної діяльності подружжя на характер їх взаємовідносин останнім часом все більше цікавить психологів. Зокрема, проблема сучасної сім'ї висвітлено в роботах В. Бондаренко, О.І. Бондарчук, Е.О. Самотаєвої та інших. Гендерні особливості подружніх відносин представлено в дослідженнях Д. Власюк, М. Гасюк, І.О. Мазурик; особливості соціальної роботи з сім'єю відображено в роботах Г.О. Батіщева, Т.В. Буленко, Л.М. Завацької.

Методи дослідження: теоретичні: аналіз, синтез, класифікація, систематизація; емпіричні з метою з'ясування їх суб'єктивної задоволеності шлюбом і стратегії поведінки в рішенні сімейних конфліктів.

Експериментальна база дослідження. В дослідженні прийняли участь 30 подружніх пар: 15 сімей, де чоловікам властива більш висока професійна зайнятість, ніж жінкам та 15 сімей, де жінкам властива більш висока професійна зайнятість, ніж її чоловікові.

Проведений комплексний аналіз даної проблеми, а також емпіричне дослідження дозволило зробити такі висновки:

1. В останні кілька десятиліть уявлення про те, що таке сім'я, які ролі в ній у чоловіка і жінки значно змінилися. Традиційна модель сім'ї, яка проіснувала кілька століть і точно визначала цінності, правила і сімейні ролі, під впливом змін в житті суспільства почала руйнуватися і перестала бути єдино можливою і правильною. Чоловік перестав бути одноосібним главою сім'ї, одноосібно заробляти гроші і робити кар'єру. Жінка ж, навпаки, перестала виконувати в сім'ї тільки роль залежною від чоловіка домогосподарки і стала заробляти гроші, робити кар'єру і брати активну участь в житті суспільства. Існуюча рівновага життя порушилася, але традиційні гендерні стереотипи продовжують залишатися досить сильними. Це знаходить відображення в статевої диференціації взаємин

подружжя. Характер взаємовідносин в сучасних сім'ях в значній мірі визначає рівень зайнятості у професійній діяльності подружжя.

2. Проведене експериментальне дослідження показало, що висока зайнятість подружжя у професійній діяльності негативно впливає на їх подружні взаємини: рівень конфліктності, сферу взаємодії, задоволеність шлюбом і його стабільність. Отриманий розкид і варіативність показників пояснюється використанням суб'єктивних оцінок подружжям свого шлюбу. Найбільший рівень конфліктності в сім'ях, де чоловік і жінка мають високу професійну зайнятість у професійній діяльності виявлено в сферах: рольових, взаємної інформованості, проведення дозвілля. У сім'ях, в яких дружини мають більш високу в порівнянні з чоловіками, зайнятість у професійній діяльності - рівень конфліктності вище по всіх сферах подружньої взаємодії. Отримані дані, також підтверджують положення про те, що задоволеність шлюбом є «широко генералізоване відчуття», яке впливає і визначає різні уявлення про шлюб: в групі з високою задоволеністю підвищуються значення всіх трьох чинників, в групі з низькою задоволеністю, все три знижуються. Цікавим є те, що для незадоволених шлюбом жінок, найсильніше «страждає» ставлення до партнера, в той час як для чоловіків середній показник цього фактора є найвищим в цій групі. Проведене дослідження свідчить про негативні тенденції в подружніх сім'ях, де один з подружжя надмірно зайнятий своєю професійною діяльністю, а в тих сім'ях, де жінка має більш високу професійну зайнятість, ніж чоловік, рівень конфліктності у взаєминах вище. Це свідчить про необхідність розробки та впровадження програми оптимізації внутрішньосімейних відносин подружжя.

Отримані дані свідчать про те, що процес адаптації подружжя до нових умов професійної діяльності, пов'язаної з високою професійною зайнятістю, вимогами корпоративних традицій і ін. причинами проходить складно і ставить перед подружжям ряд серйозних проблем (кількість стабільних сімей зменшується, зростає число нестабільних і навіть проблемних сімей).

3. Враховуючи отримані дані, нами запропонована програма соціальної роботи з оптимізації сімейних відносин подружжя, яка націлена подружнім парам усвідомити складнощі в сімейних стосунках та запропонувати шляхи їх подолання через створення спільного наративу. Звичайно, одного такого тренінгу недостатньо для того, щоб активізувати значні зміни в подружніх стосунках, сприяти їх оптимізації. Саме тому спеціалістам, соціальним працівникам, які використовуватимуть цю програму, ми рекомендуємо взяти її лише за основу і з часом обов'язково розширити комплекс вправ та завдань для досягнення дієвих результатів.

Рік виконання дипломної роботи - 2022 р.

Місце виконання - Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Дипломна робота містить 66 сторінок тексту, 5 таблиць, 3 рисунки, список використаних джерел з 48 найменувань.